

‘SYRIË, DE OORLOG EN DE CHRISTENEN’

OVERWEGING IN DE VREDESWEEK,
ZONDAGSVIERING 29 SEPTEMBER 2013 IN ADELBERTUSKERK TE DELFT

Broeders en zusters in Christus, beste mensen,

Wij vieren vandaag de tweede Zondag in de Vredesweek. De Vredesweek heeft in 2013 het door burgeroorlog geteisterde Syrië als speerpunt. De situatie in Syrië is bepaald niet helder. Nee, ze is eerder ondoorzichtig, verward, en hopeloos gecompliceerd. Ook voor de christenen!

Vier kleine portretten houd ik u vanochtend kort voor. Vier christenen van Syrië, die ons enkele blikken gunnen op de moeilijke situatie van onze geloofsgenoten daar.

Drie jezuïeten en een dominee

[1] Portret één. Afgelopen zomer krijg ik een berichtje van mijn directeur. Pater Paolo Dall'Oglio is in Syrië gekidnapt. Ik schrik. Paolo Dall'Oglio ontmoette ik 15 jaar geleden in Syrië. Hij is een Italiaans-Syrische jezuïet die al bijna 40 jaar lang in het Midden-Oosten woont en Syriër met de Syriërs is geworden. In zijn klooster van de katholieke oosterse ritus, op een van de mooiste plekken van Syrië, heeft hij een oecumenische gemeenschap van paters en zusters gesticht. Die richt zich helemaal op de dialoog en het vreedzaam samenleven met de moslims. Pater Paolo voelt zich verwant met de gematigde islam. Deze christen heeft de revolutie van het Syrische volk tegen de Assad-dictatuur vanaf het begin in maart 2011 gesteund. Het recht op gewapend verzet heeft hij daarbij niet afgewezen. Hij steunde de gematigde rebellen en wees de extremisten af. Maar hij is inmiddels in handen van die laatste gevallen, afgelopen zomer. Zoals het zich nu laat aanzien is hij hoogstwaarschijnlijk ook door hen vermoord.

[2] Portret twee. Ik lees in de Vredeskrant over nóg een jezuïet, de jonge Syrische priester, Fadi Halisso, die in Nederland tijdens deze Vredesweek heeft gepleit voor gewelddoos verzet tegen Assad.

[3] Vervolgens denk ik aan een derde jezuïet in Syrië, de wat oudere Nederlandse pater Frans van der Lugt. Heel zijn leven heeft hij zich ingezet voor de mensen in Syrië, via ontelbare sociale projecten, voor moslims en christenen. Het schijnt dat hij vanaf het begin weinig fiducia had in de opstand. De wijk in de Syrische stad Homs, waarin hij en zijn mensen wonen, is omgeven door opstandelingen. Zijn medebroeders-jezuïeten in Nederland vrezten voor zijn leven.

[4] Portretje vier. Bij mijn bezoeken aan Syrië ontmoette ik tweemaal de dominee van een protestantse gemeente in een grote Syrische stad. Zijn kerkelijke gemeente runt een kliniek voor arme mensen. Ik had niet de indruk dat deze predikant een slaafs aanhanger van Assad was, integendeel. Niet zo heel lang geleden hoorde ik van Nederlandse protestanten die hem uit het Midden-Oosten kennen, dat hij nu helemaal voor Assad is. En vele christenen mét hem!

Vier uiteenlopende ‘christelijke’ posities, die elkaar vaak overlappen en deels ook tegenspreken. Ze geven de inwendige verscheurdheid weer van de christenen in Syrië ten opzichte van het huidige politieke conflict.

Syrië religieus

Religieus is Syrië heel divers: driekwart van zijn 22 miljoen inwoners hoort tot de rechtgelovige hoofdstroom van de islam, de zogeheten Soennieten. Dan behoort 11% van de bevolking tot een tamelijk vrijzinnige geloofsgemeenschap binnen de islam, de Alawieten,. Laat nu het regiem vooral op die laatste minderheid van 11% Alawieten steunen. De familie van de Syrische dictator Assad hoort tot deze groep. De Arabische wereld is er vaak één van clans die strijden om macht en bezit. Zo ook in Syrië.

De christenen van Syrië

Welke plaats nemen de christenen in binnen dit plaatje? Ze maken een kleine 10% uit van de Syrische bevolking. Syrië is een land waar het christendom vanaf het begin gevestigd is. Er zijn meer dan twaalf kerkgenootschappen: orthodoxen, katholieken van de verschillende oosterse ritussen onder Rome, en protestanten. Vrijwel allemaal hebben ze wortels in het aller-, aller-eerste christendom.

Thuis in Syrië!?

Christenen horen dus helemaal thuis in Syrië. Maar voelen zij zich er nog thuis? Er was onder de Assad-dictatuur nooit vervolging van christenen; ze werden eerder beschermd en gepamperd, in ruil voor loyaliteit en steun aan het regiem. Ze konden echter nooit de hoogste posities in samenleving en politiek bereiken. Samen met vooral de middenklassen van andere religieuze en etnische gemeenschappen koesterden de christenen zich in de relatieve orde en rust die met ijzeren hand door de Assad-dictatuur werd gehandhaafd.

Toen de opstand tegen Assad tweeënhalf jaar geleden begon, was die aanvankelijk gewelddoos. Er waren ook al vrij snel christenen bij betrokken, zij het een minderheid. Al gauw werden de volksprotesten bloedig neergeslagen door het bewind. Er ontstond een vreselijke geweldspiraal. De opstandelingen hadden zich inmiddels militair georganiseerd. En de revolutie van het Syrische volk tegen de dictatuur werd ook al gauw gekaapt door mensen met andere agenda's en andere belangen dan die van het Syrische volk. Extremistische moslimgroepen uit het buitenland verbonden zich met al even islamistische strijdgroepen uit Syrië zelf, samen vechtend tegen het Assad-regiem. Dit zorgde ervoor dat de gematigde moslims onder de opstandelingen enigszins buiten beeld raakten.

Onzekere toekomst

De meerderheid van de christenen had bij een dreigende regime-change toch al het gevoel dat ze er meer bij zou gaan verliezen dan winnen. Door het oplopende extremisme onder de rebellen werd men gaandeweg nog verder bevestigd in zijn angst. Voor hun gevoel moeten christenen kiezen voor de minste slechte van twee kwaden. Dan nog maar liever Assad, denken velen onder hen. Er lijkt voor hen als christenen ná Assad geen toekomst meer te zijn in Syrië. Het is de vraag of dat waar is, maar zo voelen ze het. De helft van de christenen is naar omringende landen gevlucht - samen trouwens met veel van hun moslim-landgenoten. Er zijn overigens meer dan 6 miljoen vluchtelingen: in het buitenland plus in Syrië zelf. In het voorbije werkjaar (2012-'13) heeft onze Katholieke Vereniging voor Oecumene actie gevoerd voor gevluchte christenen die in Zuid-Turkije werden opgevangen in een klooster aan de grens met Syrië en op het moment sturen wij giften door naar de katholieke welfare-organisatie *Caritas Turkije* voor de opvang van Syrische vluchtelingen in Istanboel.

De christenen die in Syrië zijn gebleven houden hun hart vast. Kerkelijke leiders pleiten voor vrede, tégen een gewelddadige oplossing en tégen buitenlands militair ingrijpen. Toch kunnen ze niet (en vanwege hun gebonden handen *willen* ze misschien ook niet) protesteren tegen de gruweldaden van het regiem. Wel is duidelijk: het Assad-regiem zal vroeg of laat

vallen. Zal er dan bijltjesdag volgen, ook voor de christenen - op beschuldiging van het feit dat ze te weinig bijval aan de opstand zouden hebben betoond, of zelfs dat ze met de dictatuur zouden hebben gecollaboreerd?

Vrede ver weg

De Syrische burgeroorlog verkeert in een patstelling. Niemand kan militair winnen. Het is een uitermate smerige oorlog. [Vergeten we niet dat er in 2 ½ jaar tijd meer dan 100.000 doden zijn gevallen, dat is bijna net zoveel als het totaal aantal doden van het Israëliisch-Arabisch conflict van de laatste 100 jaar!!!]

Vrede moet in Syrië! Maar vrede kan niet. Nog niet.

Burgerinitiatieven

Er zijn burgeractivisten die zich met geweldloze actie inzetten voor de vrede en voor de revolutie van het Syrische volk. Onder hen: moslims - soennieten en zelfs alawieten - en ook christenen.

De Vredeskrant 2013 geeft enkele sprekende voorbeelden van heel kleine plaatselijke vredes-initiatieven in Syrië, van gewone mensen, die kiezen voor de gerechtvaardigde eisen van het verzet tegen het Assad-regiem, maar hun activiteiten wel op geweldloze wijze willen realiseren. Bij voorbeeld: acties van burgerlijke ongehoorzaamheid; een alternatieve radiozender; een school voor kinderen van alle bevolkingsgroepen en geloofsrichtingen; burgerjournalistiek die tegenwicht biedt aan de leugenachtige staatspropaganda; cartoonisten die met spotprenten verzet plegen tegen de dictatuur, hulpverlening voor mensen in nood, demonstreren tegen de draconische maatregelen van extremistische moslim-milities. Wat bewonder ik de moed van deze – doorgaans – doorsnee Syrische burgers. Tegelijkertijd hou ik mijn hart vast: Zullen zij het redden?

Hoop

Met deze vraag houdt eigenlijk mijn verhaal op. Er lijkt geen oplossing te zijn, nu, in Syrië - ook niet voor de Syrische christenen.

Ik hoop dat als deze burgeroorlog ooit voorbij is, als deze orgie van geweld is uitgeraasd..., ik hoop dat er dan nog voldoende christenen in Syrië zullen zijn, en dat ook zij geaccepteerd zullen worden, en kunnen blijven wonen in het oeroude land, al 2000 jaar, van hun voorouders. In vrede samenlevend met hun medeburgers: landgenoten van moslim-signatuur, of van welke signatuur dan ook. Misschien dat de vredesinitiatieven van geweldloze burgeractivisten dan - ná de klaarblijkelijk doodlopende straat van geweld - een inspiratie worden van hoe het wél moet en hopelijk ook kan.

Pax Christi, vrede van Christus... Pax Christi die de Vredesweek mede-organiseert, pleit ervoor om juist deze geweldloze initiatieven meer naar voren te halen en te steunen, als alternatief voor het nietsontziende geweld van de staat en het opkomend moslimextremisme binnen de opstand zelf.

Zullen de zachte maar vasthoudende krachten die nu nog in Syrië te veel het onderspit delven, uiteindelijk overwinnen? Dit is een open vraag, waar ik mee eindig.

Moge het waar worden: vrede!

*Leo van Leijsen,
Medewerker Oosterse Kerken
Katholieke Vereniging voor Oecumene*